

ANDRZEJ MAMROŁ

Specyfika i uwarunkowania procesu studiowania współczesnych „żaków” specjalności pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego

---

Specificity and Conditions of the Process of Studying Contemporary “Students” of Pedagogical Specialties of the Opole University

Doktor, Uniwersytet Opolski, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Studiów Edukacyjnych, Zakład Dydaktyki i Metodologii Badań Pedagogicznych, Polska

Streszczenie

Studia (studiowanie) to bardzo ważny okres w życiu wielu ludzi. Włożony trud, zainwestowane środki mogą w przyszłości zaowocować dobrze płatną, dającą spełnienie pracą i szczęśliwym życiem. By do tego jednak doszło, powinno się ono odbywać z właściwym zaangażowaniem jednostki. Inne podejście nie ma większego sensu. W artykule zwrócono uwagę na specyfikę, a także nastawienie współczesnych studentów pedagogiki do studiowania swojego kierunku i wykonywania obowiązków z tym związanych. Ponadto pokazano, z jakich źródeł czy środków dydaktycznych korzystają oni w trakcie przygotowywania się do zajęć, egzaminów oraz zaliczeń. Omówiono również niektóre uwarunkowania mogące mieć znaczenie dla przebiegu, i co więcej efektywności, procesu studiowania we współczesnym świecie.

Słowa kluczowe: proces studiowania, media, uwarunkowania procesu studiowania

Abstract

Studies (studying) is a very important period in the lives of many people. The effort and resources invested can result in a well paid, fulfilling job and happier life in the future. However, to make it happen, it must be done with the right attitude and commitment of the individual, and a different approach makes little sense. The article draws attention to the specificity and attitude of contemporary pedagogical students to study their field of study and to perform the duties related to it. In addition, it shows which teaching sources and means pedagogical students use when they prepare for classes, examinations and credits. It also discusses some of the conditions that are important for the course and effectiveness of the study process in today's world.

Keywords: study process, media, conditions of the process of studying

---

Wstęp

Decyzja dotycząca podjęcia studiów powinna być wolnym, przemyślanym, dojrzałym wyborem jednostki. Niesie ze sobą przecież wiele konsekwencji, związanych np. z koniecznością odpowiedniego gospodarowania czasem, nakładem pracy, kosztami finansowymi, odczuwanych przez kilka kolejnych spędzonych na uczelni lat. Włożony trud i zainwestowany czas mają jednak w przyszłości owocować dobrze płatną i ciekawą pracą, a ukształtowana dzięki studiom osobowość ma pomóc w prowadzeniu szczęśliwego i spełnionego życia. By studiowanie doprowadziło do takiego celu, powinno odbywać się z właściwym nastawieniem i zaangażowaniem, musi być „prawdziwym studiowaniem”, inne podejście nie ma większego sensu. Polańska (1997, s. 6–9) twierdzi, że „prawdziwe studiowanie to trudna, wymagająca znacznego wysiłku praca twórcza. A praca twórcza wymaga nie tylko zaangażowania rozumu, potrzebuje także serca, wyobraźni, fantazji, rozeznania przez sumienie tego, co dobre i co złe”. Prawdziwie studiować – według przywołanej autorki – to „w pełni wykorzystać własne możliwości i w pełni wykorzystać ofertę uczelni”.

Autor niniejszego opracowania, mając pewne niepokojące spostrzeżenia, budzące wątpliwości co do realizacji wyżej nakreślonego ideału, przeprowadził badania, których celem było ustalenie specyfiki i uwarunkowań przebiegu procesu studiowania wśród studentów kierunku pedagogika Uniwersytetu Opolskiego. Objęto nimi 84 studentów różnych specjalności pedagogicznych, w tym 33 studiów licencjackich i 51 studiów magisterskich. W badanej grupie znalazły się same kobiety.

Problematyka badań, które przeprowadzone zostały z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego techniką ankiety, obejmowała kwestie odnoszące się do kilku pytań: Jakie jest nastawienie współczesnych studentów pedagogiki do studiowania swojego kierunku i wykonywania obowiązków z tym związanych? Z jakich źródeł i środków dydaktycznych korzystają studenci pedagogiki w trakcie przygotowywania się do zajęć, egzaminów oraz zaliczeń? Jakie są uwarunkowania dotyczące przebiegu i efektywności procesu studiowania studentów pedagogiki?

Nastawienie współczesnych studentów pedagogiki do studiowania swojego kierunku i wykonywania obowiązków z tym związanych

Podstawowym warunkiem rzetelnego studiowania jest wybór kierunku i specjalności zgodnie ze swoimi zainteresowaniami. To wyzwala siły, duże zaangażowanie i pasję. Jak pokazują wyniki badań, studenci pedagogiki nie zawsze są w tak komfortowej sytuacji. Większość z nich (71,4%) rzeczywiście świadomie wybrała ten kierunek i twierdzi, że studiowanie jest spełnieniem ich marzeń. Są jednak i tacy, którym z różnych powodów nie odpowiada on do końca, a decyzja o jego wyborze wynikała z bardzo złożonych przesłanek. Ostatecz-

nie co piąty student sygnalizuje, że gdyby była taka możliwość, wybrałby inną specjalność (w ramach studiowanego kierunku), natomiast 8,3% badanych zdradza, że sama pedagogika za bardzo ich nie interesuje. Ci z pierwszej grupy chcą po prostu zdobyć wykształcenie pedagogiczne, studentom z drugiej grupy zależy jedynie na wykształceniu wyższym, stąd decyzja o pozostaniu i działanie ponieważ wbrew własnej woli.

Zdecydowana większość badanych respondentów uważa, że studiowanie na kierunku pedagogika jest absorbujące i wymaga dużego zaangażowania. Mając do dyspozycji czterostopniową skalę, wskazywali najczęściej kategorię „raczej tak” (53,0%) i „zdecydowanie tak” (30,1%). O wiele mniejsza grupa (16,9%) podkreśliła odpowiedź „raczej nie”. Nie było takich osób, którym pedagogika kojarzyłaby się ze zdecydowanie małym wysiłkiem.

To zaskakujące, ale prawie wszyscy badani uważają, że swoje obowiązki związane ze studiowaniem (uczęszczanie na zajęcia, przygotowywanie do nich, nauka do egzaminów i zaliczeń) wykonują rzetelnie. Jedynie trzy osoby (3,6%) przyznały, że „raczej nie” można tego o nich powiedzieć. Jednak pozostali są co do tego zdecydowanie przekonani (33,3%) albo „raczej tak” o sobie myślą (63,1%). Nie było nikogo, kto miałby sobie więcej w tym względzie do zarzucenia. Studenci deklarują nawet uczestnictwo w wykładach nieobowiązkowych. Z badań wynika, że zaledwie 1,2% grupy korzysta z przywileju związanego z brakiem przymusu uczęszczania na nie, a 4,8% pojawia się na nich „rzadko”. Pozostali chodzą systematycznie (albo raczej systematycznie).

Wielu narzeka na brak wystarczającej ilości wolnego czasu. Jedynie co czwarty twierdzi, że ma go wystarczająco dużo. Wypowiedzi dotyczące rzetelnego studiowania są zaskakujące, ponieważ doświadczenia i obserwacje wielu nauczycieli akademickich, z którymi autor niniejszego opracowania miał sposobność wymieniać zdanie, świadczą o zupełnie innej sytuacji. Co jednak istotne, młodzi ludzie studiujący pedagogikę tak o sobie samych myślą.

Źródła i środki dydaktyczne, z których korzystają studenci pedagogiki w trakcie przygotowywania się do zajęć, egzaminów oraz zaliczeń

Nie będzie wielkim odkryciem stwierdzenie, że wszyscy badani studenci w trakcie przygotowywania się do zajęć, egzaminów i zaliczeń wykorzystują komputer (ewentualnie laptop czy smartfon) z podłączeniem do sieci. To podstawowe dla nich narzędzie działania, również na co dzień, pozwala w bardzo szybki sposób pozyskać potrzebne informacje.

Co drugi student w równym stopniu w działaniach związanych z pozyskiwaniem wiedzy wykorzystuje źródła internetowe i wersje tradycyjne książek czy podręczników. 28,6% badanych częściej korzysta z sieci, a papierowe wersje wymienionych pomocy stosuje sporadycznie. 20,2% respondentów odwrotnie – preferuje w tym względzie książki i podręczniki, a z internetu korzysta jedynie

czasami. Nie znalazła się żadna osoba, która przygotowuje się do zajęć, egzaminów i zaliczeń, opierając się tylko na źródłach tradycyjnych, za to jeden ze studentów zdradził, że korzysta wyłącznie ze źródeł elektronicznych.

Mówiąc bardziej precyzyjnie – książki i podręczniki w codziennym studiowaniu wykorzystuje 92,9% studentów pedagogiki. 84,5% badanej grupy korzysta z różnych materiałów dostępnych na stronach WWW (np. różnego rodzaju streszczenia). 47,6% czyta artykuły w czasopismach (z tym że również w wersji elektronicznej). Zdarza się, że pomocne są także materiały zamieszczone w serwisie YouTube (9,5%) czy na Facebooku (6,0%). 7,1% studentów pomagają notatki sporządzone w trakcie zajęć. Ponadto brane są pod uwagę: Wikipedia, słowniki i encyklopedie online, biblioteki i czytelnie wirtualne, fora i listy dyskusyjne, a także e-booki czy nawet telewizja i radio.

Nie jest więc tak, że studenci pedagogiki zaprzestali nagle korzystania z tradycyjnych źródeł wiedzy, czyli książek i podręczników, albo nie chodzą już do tradycyjnych czytelni i bibliotek. Z badań jednak wynika, że w czytelniach (podobnie bibliotekach) poszukują materiałów w przeważającej mierze starsi studenci (tzn. studiów magisterskich). Studenci studiów licencjackich pojawiają się tam znacznie rzadziej.

Uwarunkowania przebiegu i efektywności procesu studiowania studentów pedagogiki

„Prawdziwe studiowanie” wymaga poświęcenia odpowiedniej ilości czasu. Okazuje się jednak, że wśród współczesnych studentów pedagogiki jest on „towarem deficytowym”. Z badań wynika, że istnieje wiele czynników, które skutecznie ograniczają pełne zaangażowanie w omawiany proces. Jednym z nich są dojazdy. 35,7% respondentów twierdzi, że codziennie pokonuje różnymi środkami lokomocji drogę na uczelnię i z powrotem. Warto zauważyć, że więcej dojeżdżających jest w grupie studentów drugiego stopnia (41,2%) aniżeli studiów licencjackich (27,3%). Ponadto wielu studentów jest aktywnych zawodowo (28,6%), co również nie sprzyja wartościowemu studiowaniu, to znaczy takiemu, które prowadzi do czerpania maksymalnych korzyści z pobytu na uczelni. Praca zabiera czas, ale i siły – wykonywanie obowiązków zawodowych powoduje zmęczenie i spadek motywacji do podejmowania jakichkolwiek działań. Podobnie więcej pracujących jest w grupie studentów studiów magisterskich (37,3%) niż studiów pierwszego stopnia (15,2%). Spora grupa badanych przyznaje, że wiele czasu zabierają także media, w tym szczególnie internet. Aktywność z tym związaną deklaruje 27,4% studentów pedagogiki. Co dziesiąty student studiuje więcej niż jeden kierunek, co także stanowi istotny determinant przebiegu i skuteczności tego procesu (13,7% studentów pierwszego i 6,1% drugiego stopnia). 1/4 badanych w rzetelnym wykonywaniu obowiązków stu-

denckich przeszkadza intensywne życie towarzyskie. Należy nadmienić, że 9,5% studentów wykazuje się ponadprogramową aktywnością na uczelni – działając w kołach naukowych, chórze akademickim itp., co akurat traktuje się jako godne uznania. Wśród innych czynników utrudniających studiowanie wymieniane były: obowiązki domowe (rodzinne), problemy zdrowotne czy realizacja pasji i zainteresowań.

Zdaniem badanych na kształt procesu studiowania, a także na jego efektywność w obecnych czasach ma wpływ wiele czynników. Co trzeci student pedagogiki (35,7% grupy) zwraca uwagę na rolę, jaką w tym względzie odgrywają wykładowcy. Poprzez sposób prowadzenia zajęć, podejście do studentów, kompetencje merytoryczne mogą ten proces uskutecznić albo obniżyć jego jakość. Studenci (dokładnie – 33,3%) zdają sobie sprawę z tego, że zasadnicze znaczenie dla ich funkcjonowania w świecie, w tym w działaniach związanych ze swoją edukacją, mają media; niektórzy z nich zauważają nawet zarówno ich dobroczynny, jak i negatywny charakter. Ci nieliczni widzą np., że pozwalają one szybko pozyskać wiedzę i informację, ale dostrzegają również, że nie zawsze materiały pozyskane chociażby z internetu mają odpowiednią jakość. Ponadto oferują wiele rozrywek, co także wywiera wpływ na to, jak młody człowiek zdecyduje się spędzić swój czas. 27,4% grupy jest zdania, że istotne znaczenie dla obrazu studiowania ma osobiste zaangażowanie, a także cechy charakteru, np. rzetelność, motywacja oraz samodyscyplina. Twierdzą oni, że to przecież od nich samych, a nie od warunków zewnętrznych, może zależeć najwięcej. Niektórzy studenci (19,0% grupy) zwracają uwagę na organizacyjną stronę studiowania. Uważają, że z kilkuletniego pobytu na uczelni mogliby wynieść o wiele więcej, gdyby w siatce studiów było więcej przedmiotów praktycznych albo po prostu praktyk odbytych w różnych instytucjach. Zresztą wskazują oni również, że pożądane byłoby, gdyby większa liczba nauczycieli akademickich miała doświadczenie zawodowe związane z wykładanym przedmiotem. W kwestii organizacji studiów za istotny uważają również odpowiednio przygotowany, pozbawiony nadmiernej liczby luk harmonogram zajęć („Zbyt duża ilość przerw niepotrzebnie zabiera czas i energię”). Ta strona studiowania jest bardzo istotna także z tego powodu, że – jak twierdzą studenci – bardzo trudno jest pogodzić udział w zajęciach z pracą zawodową i pobieraniem nauki na drugim kierunku. Niestety studiowanie ma również aspekt finansowy; 15,5% badanych właśnie na niego zwraca uwagę. Niestety – ponieważ w sytuacji braku odpowiednich środków studenci muszą je znaleźć, np. pracując, a jak wskazano wyżej – może to wywierać negatywny wpływ na jakość i końcowe efekty tego procesu. 9,5% respondentów twierdzi, że na przebieg tego okresu życia duży wpływ mają ludzie, z którymi się przebywa. 8,3% studentów sygnalizuje istotność dostępu do literatury i materiałów potrzebnych w czasie studiowania.

Podsumowanie

Od wielu wieków ludzie ciągną na uczelnie, aby tam zdobywać wiedzę, kształtować umiejętności, rozwijać kompetencje, wierząc, że dzięki nim przeżyją swe życie mądrzej, szczęśliwiej, w sposób bardziej spełniony i sensowny. Dobrze przepracowany okres studiów może się niewątpliwie do tego przyczynić. Studiowanie jest jednak dosyć złożonym procesem, a na jego kształt i efekty wywiera wpływ wiele uwarunkowań: z jednej strony czynników obiektywnych – stwarza je współczesny świat; z drugiej strony czynników subiektywnych – zawsze jest ono bowiem indywidualnym przeżyciem wynikającym z osobistych możliwości i wyborów konkretnej jednostki.

XXI w., w którym przyszło nam żyć, jest czasem mediów i nowoczesnych technologii. Nie może to nie mieć znaczenia dla obrazu studiowania obecnych żaków. Potwierdzają to badania przeprowadzone wśród opolskich studentów pedagogiki. Co drugi z nich przygotowuje się do zajęć, zaliczeń czy egzaminów, korzystając w równym stopniu ze źródeł tradycyjnych (książek i podręczników) i elektronicznych (głównie internetu). 28,6% nawet w większym stopniu opiera się na zasobach sieci. Jedynie nieliczni zastanawiają się przy tym nad wartością znalezionych tam materiałów. Równocześnie prawie wszyscy badani – ogólnie rzecz biorąc – uważają, że swe obowiązki związane ze studiowaniem wykonują w sposób rzetelny. Można mieć co do tego wątpliwości (oparte również na obserwacjach i doświadczeniach nauczycieli akademickich pracujących ze studentami pedagogiki), szczególnie w przypadku studentów pierwszego stopnia, którzy np. znacznie rzadziej aniżeli studenci studiów magisterskich korzystają z tradycyjnych czytelni i bibliotek.

Trzeba również podkreślić, że w rzetelnym wykonywaniu obowiązków studenckich przeszkadzają ponadto: codzienne dojazdy, praca zawodowa, studiowanie innego kierunku, media (w tym aktywność na portalach społecznościowych) i życie towarzyskie.

Jednocześnie badani twierdzą, że istotne znaczenie dla przebiegu i wartości odbywanych przez nich studiów mają wykładowcy, ich wiedza, a także kompetencje metodyczne. Ważna jest również prawidłowa organizacja studiów, która ich zdaniem niewątpliwie wpływa na motywację i zaangażowanie w proces studiowania.

Literatura

Polańska, A. (1997). *Sztuka studiowania*. Pobrane z: <https://wsaib.pl/images/files/E-Publikacje/SZS.pdf> (3.03.2018).